

УДК 658.5

Олександренко І.В., к.е.н., доцент

Ищук Л.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті подано дестабілізуючі фактори впливу на фінансовий стан підприємства. Відображено основні управлінські рішення щодо покращення фінансового стану лісогосподарських підприємств за окремими напрямками. Запропоновано управлінські рішення щодо підвищення фінансової стійкості лісогосподарських підприємств в розрізі окремих показників, що відображають структуру фінансового капіталу підприємства.

Ключові слова: власний оборотний капітал, платоспроможність, ліквідність, фінансовий стан, фінансова стійкість.

Oleksandrenko I., Ischuk L.

AREAS OF IMPROVEMENT OF FINANCIAL CONDITION FORESTRY ENTERPRISES

The article destabilizing factors impact on the financial position of the company. Displaying major management decisions to improve the financial condition of forestry enterprises in certain areas. A management decisions to improve the financial sustainability of forestry enterprises in terms of various indicators that reflect the structure of financial capital.

Keywords: own working capital, solvency, liquidity, financial position, financial stability.

Oleksandrenko I.V., Ischuk L.I.

НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье представлены дестабилизирующие факторы влияния на финансовое состояние предприятия. Отражены основные управленческие решения по улучшению финансового состояния лесохозяйственных предприятий по отдельным направлениям. Предложены управленческие решения по повышению финансовой устойчивости лесохозяйственных предприятий в разрезе отдельных показателей, отражающих структуру финансового капитала предприятия.

Ключевые слова: собственный оборотный капитал, платежеспособность, ликвидность, финансовое состояние, финансовая устойчивость.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Специфічні умови діяльності лісогосподарських підприємств, довгий виробничий цикл та сезонність проведення окремих лісогосподарських робіт, ставлять перед цими підприємства особливі умови щодо забезпечення достатнього рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Втрата лісогосподарськими підприємства фінансової стабільності та ліквідності носить не лише фінансово-економічні наслідки, а й соціальні, екологічні та негативно відображається цінності деревини та й погіршення товарної і асортиментної структури деревини. Неєфективна структура капіталу лісогосподарських підприємств обумовлює їх збитковість, що впливає на недоотримання доходів бюджету та відсутність власних джерел фінансування інвестицій. Моніторинг фінансово стану дозволить своєчасно виявляти прогалини в діяльності лісогосподарських підприємств, швидко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища і визначати ефективні рішення його покращення. Забезпечення достатнього рівня

платоспроможності дозволить своєчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями та підтримувати активи в ліквідному стані і сприяти росту прибутку та рентабельності підприємств лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств внесли вчені-економісти: Л. Білик, Л. Буряк, О. Барановський, О. Василик, К. Ізмайлова, Т. Ковальчук, Л. Лахтіонова, А. Поддєрьогін, О. Терещенко, С. Шкарабан, М. Яцків та ін.

Вагомий внесок у практику аналізу показників фінансового стану лісгосподарських підприємств зробили І. Жежкун, Є. Зуєв, О. Майор, А. Торосов та інші. Однак зміна економічної ситуації в країні потребує постійного контролю за діяльністю лісгосподарських підприємств та виявлення поточних проблем, що перешкоджають ефективно проводити роботу та бути фінансово стабільними. Це обумовлює необхідність розробки нових підходів до покращення фінансового стану підприємств лісового господарства з врахуванням тих негативних чинників, що є наявними в їх роботі.

Цілі статті. Дослідження основних факторів впливу та визначення альтернативних напрямів покращення фінансового стану лісгосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оцінка фінансового стану підприємства є вагомим напрямом роботи фінансових менеджерів на підприємстві. Оскільки її результати дозволяють виявити наявність, напрямки розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів. Це дозволяє виявляти поточні фінансові проблеми та визначати альтернативні напрямки їх нейтралізації. У процесі аналізу та оцінки фінансового стану головними завданнями є: 1) визначення спроможності підприємства самостійно фінансувати поточні потреби чи необхідності залучення зовнішніх коштів; 2) оцінка платоспроможності з метою визначення ймовірності банкрутства; 3) аналіз наявності активів та ефективності їх використання; 4) визначення швидкості обертання фінансових ресурсів, авансованих у підприємство; 5) визначенні ефективності використання власного та позикового капіталу; 6) вивчення факторів, що впливають на фінансове становище підприємства та їх кількісний вимір; 7) оцінка прибутковості та дослідження чинників, що обумовлюють її зміну; 8) оцінка грошових потоків та виявлення напрямів витрачання фінансових ресурсів; 9) визначення становища підприємства на фінансовому ринку; 10) виявлення резервів покращення прибутковості підприємства.

На фінансовий стан будь-якого підприємства впливає низка внутрішніх та зовнішніх факторів, які несуть як позитивний так і негативний вплив. Виявлення факторів, що негативно впливають на діяльність підприємств є найбільш вагомим завданням аналізу фінансового стану. Своєчасне виявлення дестабілізуючих чинників дозволить мінімізувати ризик погіршення фінансового стану та зменшення прибутку. На рисунку 1 відображено внутрішні та зовнішні дестабілізуючі фактори впливу на фінансовий стан підприємств. Негативні фактори впливу на фінансовий стан підприємства несуть для підприємства значні ризики та загрози банкрутства. Оскільки в більшості випадків основною метою проведення аналізу фінансового стану та визначення чинників впливу на нього є визначення кризової ситуації та ймовірності банкрутства.

Сьогодні, коли економіка знаходиться в занепаді і майже в більшості галузях економіки існує безліч різноманітних проблем, економічний стан підприємств лісової промисловості та лісового комплексу в цілому хоче бажати кращого. Нестабільність української економіки та національної валюти, нестача обігових коштів фінансових

активів підприємств призводять до постійного зменшення обсягів випущеної продукції, її якості та конкурентоспроможності на ринку.

Рис. 1. Дестабілізуючі фактори впливу на фінансовий стан підприємства
Джерело: розроблено автором

Однією з головних перспектив розвитку лісогосподарських підприємств є експорт. Основними замовниками деревообробної продукції є підприємства Європейського Союзу. Останнім часом відбулися вагомі зрушення у зовнішній торгівлі товарами деревообробної і целюлозно-паперової промисловості. Варто наголосити, що в склад експортної продукції входять переважно необроблені лісоматеріали, фанера, меблі, папір тощо. Однак у структурі експорту зберігається велика частка дешевої продукції і сировини (41,6%), зокрема необробленого круглого лісу і пиломатеріалів. Як відомо,

значення експорту для економіки будь-якої країни є дуже важливим, адже він складає одну з головних позицій доходів Державного бюджету країни. Кожен рік з України експортується близько 50% деревини, що знаходиться на складах.

Дослідження діяльності лісогосподарських підприємств засвідчили, що однією із основних проблем на даний момент часу є значна дебіторська заборгованість, що негативно відображається на ліквідності та платоспроможності цих суб'єктів господарювання. У цьому аспекті необхідним є зменшення дебіторської заборгованості: надання цінових знижок при оплаті продукції протягом невеликого терміну з дня постачання; створення резервів сумнівних боргів; використання взаємозаліку розрахунків; надання розстрочки лише надійним покупцям; використання вексельної форми розрахунків. Зменшення дебіторської заборгованості дозволить збільшити абсолютно ліквідні активи на підприємстві та підвищити спроможність фінансувати поточні потреби власними коштами. У процесі дослідження було проведено оцінку фінансового стану трьох лісогосподарських підприємств і виявлено, що частка абсолютно ліквідних активів в структурі майна є незначно та відповідно коефіцієнти абсолютної ліквідності не відповідають нормативним значенням. На ДП «Млинівське лісове господарство» за рахунок грошових коштів погашалось лише 1% поточних боргів, а за рахунок суми дебіторської заборгованості та грошових коштів – лише 25%. Показники ліквідності об'єктів дослідження подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники ліквідності балансу лісогосподарських підприємств *

Показник	ДП «Любомльське лісове господарство»			ДП «Млинівське лісове господарство»			ДП «Сарненське лісове господарство»		
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0,0002	0,02	0,03	0,01	0,16	0,09	0,32
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,46	0,37	0,29	0,41	0,45	0,25	1,09	0,83	0,82
3. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,63	0,60	0,52	1,20	1,48	1,11	1,67	1,33	1,47
4. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,83	1,66	1,71	2,31	2,94	2,05	4,57	4,06	4,14

* розраховано автором

Показники ліквідності показують, що найбільш ліквідним і платоспроможним є Сарненське лісове господарство. Станом на кінець 2013 року на Сарненському лісовому господарстві показники ліквідності відповідали нормативним значенням. Так за рахунок абсолютно ліквідних активів можна покрити 32 % поточних боргів, за рахунок суми абсолютно та швидколіквідних активів – 82% поточних зобов'язань, а за рахунок усіх поточних активів – 147% поточних зобов'язань. Виявлено, що ДП «Млинівське лісове господарство» та ДП «Сарненське лісове господарство» мають помірний рівень платоспроможності, а ДП «Любомльське лісове господарство» - низький рівень. Підприємства із низьким рівнем платоспроможності свої оборотні активи формують лише за рахунок залучених на короткий термін коштів (поточних зобов'язань). У такому випадку в обороті підприємства немає власних коштів, а лише залучені та позикові. Частина поточних боргів підприємства спрямована на створення необоротних активів.

У процесі визначення напрямів покращення фінансового стану необхідним є аналіз показників фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ефективності використання майна та в цілому діяльності підприємства. Враховуючи, те що аналіз фінансового стану підприємства проводиться за окремими напрямками, то варто окремо для кожного конкретного етапу формувати рекомендації, які в цілому забезпечать належний фінансовий стан лісгосподарських підприємств.

За результатами аналізу та визначення типу фінансової стійкості, що притаманна конкретному підприємству нами розроблено управлінські рішення. Зазначені управлінські рішення відображені в таблиці 2. Це дає можливість ранжувати лісгосподарські підприємства та конкретно пропонувати їм напрями підвищення фінансової стабільності.

Таблиця 2

Управлінські рішення, щодо підвищення фінансової стійкості підприємств*

Рівень фінансової стійкості	Критерії віднесення підприємств до окремого рівня фінансової стійкості	Управлінські рішення	Лісгосподарське підприємство
Абсолютна фінансова стійкість	$ВОК > 0$ $ВОК > \text{Запаси}$ $1П \geq 2П + 3П + 4П$	<ul style="list-style-type: none"> - нарощення власного капіталу; - збільшення короткотермінових позикових коштів; - забезпечення оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів; - зменшення власних коштів заморожених в дебіторській заборгованості; - збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги до рівня аналогічної дебіторської заборгованості; 	
Нормальна фінансова стійкість	$ВОК > 0$ $ВОК \leq \text{Запаси}$ $1П \geq 2П + 3П + 4П$	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення вартості запасів; - нарощення власного та власного оборотного капіталу; - прискорення обертання фінансових ресурсів, що авансовані в оборотні активи підприємства; 	ДП «Сарненське лісове господарство»
Помірна фінансова стійкість	$ВОК \leq 0$ $ВОК < \text{Запаси}$ $1П \geq 2П + 3П + 4П$	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення поточних зобов'язань на підприємстві; - зменшення поточних боргів в структурі джерел фінансування необоротних активів; - збільшення довгострокових джерел фінансування; - збільшення нерозподіленого прибутку; - збільшення власних коштів в обороті; - реструктуризація дебіторської заборгованості; 	
Фінансова нестабільність	$ВОК > 0$ $ВОК \leq \text{Запаси} < ВОК$ $1П < 2П + 3П + 4П$	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення чистого прибутку та зменшення частки його споживання; - зменшення банківських кредитів; - зменшення поточних боргів у структурі джерел фінансування підприємства; - зменшення короткострокових кредитів, що спрямовуються на формування необоротних активів; - збільшення власних коштів в обороті підприємства; 	ДП «Млинівське лісове господарство»
Кризова фінансова ситуація	$ВОК \leq 0$ $ВОК < \text{Запаси}$ $1П < 2П + 3П + 4П$	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення прибутку підприємства; - зменшення фінансових та загальногосподарських витрат; - зменшення повільноліквідних активів, що не використовуються у виробничій діяльності; - зменшення високо витратних для підприємства кредитів; - зменшення поточних боргів, що спрямовуються на формування необоротних активів; 	ДП «Любомльське лісове господарство»

		<ul style="list-style-type: none"> - збільшення власних коштів в обороті; - збільшення виручки від реалізації; <ul style="list-style-type: none"> - залучення інвестицій; - збільшення статутного фонду; - реструктуризація кредиторської заборгованості. 	
--	--	---	--

* авторська розробка

Примітка: ВОК – власний оборотний капітал, 1П, 2П, 3П, 4П – відповідно розділи пасиву балансу.

У процесі дослідження визначено, що для покращення майнового стану лісогосподарських підприємств необхідними заходами є забезпечення ефективності використання основних засобів. До найважливіших шляхів підвищення ефективності використання основних виробничих засобів підприємства належать:

- поліпшення складу, структури і стану основних виробничих засобів підприємства;
- удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва;
- зниження фондомісткості, підвищення фондovіддачі та продуктивності праці на підприємстві;
- підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці.

Результати оцінки ділової активності підприємства дозволяють визначати настільки швидко обертаються фінансові ресурси вкладені в оборотні активи. Визначено, що для підвищення ділової активності підприємства, як вагомого напрямку покращення фінансового стану, робота підприємства повинна бути націлена на: прискорення оборотності оборотних активів; підвищення рентабельності оборотних активів; мінімізація витрат оборотних активів у процесі їх використання; оптимізація запасів сировини; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації товарної продукції; зменшення надлишку оборотних активів; реструктуризація дебіторської заборгованості; зменшення грошових коштів в касі та на рахунках в банку, з метою зменшення ризику їх знецінення; створення обсягів запасів сировини у відповідності до встановлених нормативів.

Розроблені управлінські рішення щодо забезпечення ефективності використання активів відображено в таблиці 3.

Таблиця 3

Управлінські рішення, щодо підвищення ефективності використання майна на лісогосподарських підприємствах*

Майно	Управлінські рішення
Необоротні активи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зменшення пасивної частки основних засобів 2. Заміна зношених основних засобів; 3. Введення нових основних засобів із меншими затратами енергетичних та матеріальних ресурсів 4. Продаж нерентабельних довгострокових фінансових інвестицій 5. Реструктуризація довгострокової дебіторської заборгованості 6. Прискорення процесу переведення основних засобів із незавершених капітальних інвестицій в склад виробничих основних засобів 7. Здача в оренду основних засобів, що не приймають участі в діяльності підприємства

Оборотні активи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прискорення оборотності оборотних активів 2. Підвищення рентабельності оборотних активів 3. Мінімізація витрат оборотних активів у процесі їх використання 4. Оптимізація запасів сировини 5. Скорочення тривалості виробничого циклу 6. Поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення 7. Прискорення реалізації товарної продукції 8. Зменшення надлишку оборотних активів 9. Реструктуризація дебіторської заборгованості 10. Зменшення грошових коштів в касі та на рахунках в банку, з метою зменшення ризику їх знецінення 11. Створення обсягів запасів сировини у відповідності до встановлених нормативів
-----------------	---

** авторська розробка*

Підвищення рівня ліквідності балансу та платоспроможності підприємства з метою покращення фінансового стану можливе за рахунок:

- зменшення поточних боргів;
- реструктуризації дебіторської заборгованості;
- продаж основних засобів, що не використовуються в діяльності підприємства;
- зменшення частки запасів, що не споживаються у виробничому процесі;
- збільшення готівки в касі та на рахунках в банку;
- прискорення обертання оборотних активів.

Невід'ємною частиною покращення фінансового стану є підвищення ефективності діяльності. Основним резервом підвищення економічної ефективності діяльності є раціональне формування, відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства. Основними напрямками підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є: 1) підвищення оборотності оборотних активів; 2) зменшення матеріальних витрат на одиницю продукції; 3) закупівля сировини за дешевшими цінами; 4) активізація маркетингових заходів та прискорення товарообороту; 5) закупівля сировини і матеріалів оптимальними партіями; 6) формування обсягів запасів матеріалів, що відповідають потребам і нормативам; 7) активізація автоматизованих виробничих процесів.

Підвищення ефективності використання трудових ресурсів потребує: формування раціональної структури та складу працівників, перегляд та зменшення витрачання на оплату праці невиробничих працівників, зменшення витрат на оплату праці в собівартості одиниці продукції, звільнення працівників, які дублюють функції один одного, розробка мотивуючих схем оплати праці.

Вагому роль у забезпеченні високих результатів діяльності відіграють фінансові ресурси. Структура фінансових ресурсів впливає на фінансову стійкість підприємства, а ціна їх залучення визначає розмір кінцевого фінансового результату діяльності підприємства. У процесі діагностики визначається наскільки ефективно використовуються власні, залучені та позичені кошти і приймається рішення щодо зменшення одних чи збільшення інших джерел фінансування підприємства. Управлінськими рішеннями в напрямку підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є: зменшення позикового капіталу; вкладення позикових коштів у високоприбуткові інвестиційні проекти; збільшення грошових надходжень інвестиційної діяльності; збільшення виручки від реалізації продукції; збільшення чистого прибутку; зменшення витрат, які не забезпечують підприємству доходів; зменшення витрат на сплату відсотків за позиковими коштами; вкладення грошових

коштів у швидкоокупні інвестиційні проекти та, навпаки, їх відволікання із проектів, які мають тривалий термін окупності

З метою підвищення показників ефективності реалізації операційної та інвестиційної діяльності необхідним є: збільшення прибутку від реалізації; зниження собівартості реалізованої продукції; зменшення адміністративних витрат; зменшення витрат на збут; збільшення доходів від іншої операційної діяльності; зменшення витрат від іншої операційної діяльності; збільшення чистого прибутку; зменшення витрат на інвестиційну та фінансову діяльність; зменшення витрачання на придбання запасів, які не використовуються у виробництві в поточному році; зменшення витрачання на сплату податків; зменшення витрат на оплату праці.

Висновки: За результатами аналізу фінансового стану виявляються прогалини в діяльності лісогосподарських підприємств та в результаті цього здійснюється пошук резервів покращення. І згідно до цього визначаються альтернативні управлінські рішення і напрями їх реалізації. За розробку і ефективність реалізації управлінських рішень повинен відповідати фінансовий менеджер або директор підприємства. Кожне управлінське рішення повинно розроблятися на місцях виникнення проблем і лише тоді доводиться до керівництва підприємства. В цілому підсумовуючи вище зазначене варто свідчити, що від правильності вибору та ходу реалізації управлінських рішень залежить поточний фінансовий стан та напрямки його покращення в перспективі.

Список використаних джерел:

- 1.Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства/ А.П. Дорошенко // Ефективна економіка. – № 3. – 2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>.
2. Жукевич С.М. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством / С.М. Жукевич, Н.В. Кудлаєва // Научный вестник ДГМА. – 2009. – №1(4Е). – С.234-240.
3. Жежкун І.М. Тенденції зміни фінансово-економічного стані лісогосподарських підприємств / І.М. Жежкун // – Х.: УкрНДІЛГА імені Г.М. Висоцького. – 2009. – Вип. 116. – С. 282-289.
4. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко / Економіка та держава. – 2008. – №12. – С.61-62 / www.economy.in.ua.